

§ 16.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 13 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 Maj.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de i Banko-Utskottets memorial N:o 19 föreslagna voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti trenne frågor, samt denna dag blifvit bestämd till företagande af gemensamma omröstningar öfver de olika besluten; så företogs nu dessa omröstningar enligt nedanintagna voteringspropositioner.

Första omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 19, punkten 1).

“Den, som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren godkända förslag vill, att mom. 2 af 35 § i bankoreglementet skall erhålla följande lydelse:

“Såväl fullmäktige i Riksbanken och ledamöter af lånekontorsstyrelserna, som de tjenstemän i Riksbanken och lånekontoren, hvilka af allmänheten emottaga diskonterings-, låne- eller kreditivhandlingar, bereda dem till föredragning eller hafva dem under vård, äfvensom ombudsmän-

nen i Riksbanken och lånekontoren och de i ombudsmannaexpeditionen anställde tjenstemän vare det uttryckligen förbjudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med vexeldiskontering eller med anskaffande af lån eller kreditiv i Riksbanken och lånekontoren; ankommande det för öfrigt på fullmäktige att, i den mån sådant låter sig verkställa, utsträcka enahanda förbud jemväl till öfrige tjenstemän inom Riksbanken och lånekontoren“.

“Finnes förbudet vara öfverträdt af fullmäktig eller ledamot af lånekontors styrelse, göres derom anmälan hos fullmäktige, som förordna anående åtal i enlighet med gällande ansvarighetslag“.

“Öfverträdes åter förbudet af tjensteman, anmäles förhållandet hos fullmäktige eller vederbörande styrelse, som ega att antingen för alltid eller viss tid af minst sex månader skilja den felaktige från befattningen och densamma åtföljande förmåner“,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, mom. 2 af § 35 i bankoreglementet att lyda sålunda:

“Fullmäktige och ledamöterna i lånekontorens styrelser vare det uttryckligen förbjudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med låneansökningar i Riksbanken och lånekontoren, ehvad dessa ansökningar afse nya eller omsättning af redan erhållna lån, åliggande det hvar och en ledamot af styrelsen att allvarligen tillse det denna föreskrift noggrannt efterföljes och förhållandet i annat fall hos styrelsen anmäla“.

“Finnes förbudet vara öfverträdt af ledamot i lånekontorsstyrelse, göres vederbörande styrelse derom anmälan hos fullmäktige, hvilka ombesörja att annan ledamot i hans ställe skyndsamligen förordnas och insättes. Har förbudet blifvit öfverträdt af någon fullmäktig, kommer med honom att förfaras enligt gällande ansvarighetslag“.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 112 ja och 45 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . . . 9 ja och 68 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 112 ja och 45 nej,

sammanräkningen visar 121 ja och 113 nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Andra

Andra omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 19, punkten 2.)

“Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut, vill, att mom. 2 af 43 § i bankoreglementet skall lyda sålunda:

“Pröfning af vexeldiskonterings-, låne- och kreditivansökningar verkställes alla söknedagar af fyra fullmäktige, nemligen de två deputerade samt två bland öfriga fullmäktige, efter dem emellan öfverenskommen fördelning; fullmäktiges ordförande vare dock befriad från skyldighet att i handläggningen af dessa ärenden deltaga“.

“För bifall till ansökning fordras afgjord röstöfvervigt“.

“Förekommer vaxel till diskontering eller ansökan om lån eller kreditiv, hvarför betalningsansvar åligger fullmäktig, må han i pröfning och afgörande af sådan fråga ej deltaga“,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Andra Kammarens beslut, mom. 2 af 43 § att lyda sålunda:

“Pröfning af vexeldiskonterings-, låne- och kreditivansökningar verkställes alla söknedagar af minst fyra fullmäktige, nemligen de två deputerade samt minst två bland öfrige fullmäktige“.

“För bifall till ansökning fordras afgjord röstöfvervigt“.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och hopräkning, och utföll omröstningen med 18 ja och 134 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . . . 61 ja och 17 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 18 ja och 134 nej,

sammanräkningen visar 79 ja och 151 nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt Banko-Utskottets memorial N:o 19, punkten 3.)

Den, som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren gillade förslag, vill, att 66 § i bankoreglementet skall lyda sålunda:

“Den, som till tjänst i Riksbanken befordras, må icke annan tjänstbefattning utom Riksbanken bibehålla eller emottaga. De tjänstemän, hvilka, till följd af förut gällande stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga“

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, 66 § i bankoreglementet att lyda sålunda:

“Tjänsteman i första tjänstegraden må emottaga och bibehålla annan ordinarie befattning i lägsta tjänstegrad uti annat embetsverk, såvida densamma icke är för bankens tjänst hinderlig. Den, som befordras till högre än första gradens tjänst, må icke annan befattning utom banken innehafva“.

“De tjänstemän, hvilka, till följd af förut gällande stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga“.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och hopräkning, och utföll omröstningen med 118 ja och 38 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . . . 8 ja och 69 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 118 ja och 38 nej,

sammanräkningen visar 126 ja och 107 nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets memorial N:o 86, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente angående statsfyllnads-summan jemte öfriga med ordinarie statsregleringen gemenskap egande utgifter samt de på kontoret anvisade kreditiv och derifrån utgående riksdags- och revisionskostnader, aflöningar, förvaltningsutgifter m. m.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 87, med förslag till de sista afdelningarne af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret.

De i detta memorial föreslagna reglements §§ från och med § 66, till och med § 102, blefvo af Kammaren godkända. Angående § 103 upptod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Herr Hedin: Herr Talman! En lång följd af reglementen för Riksgäldskontoret har i den paragraf, som handlat om aflöningen för Riksgäldskontorets tjänstemannapersonal och vaktbetjening, innehållit det stadgande, att innehafvarne af de ökade lönerna äro underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som kan vara föreskrifven, samt att sådana uppdrag och bestyr, som i följd af Riksdagens förfoganden böra af tjänstemännen vid Riksgäldskontoret förrättas, skola, oaktadt särskilda arvoden för enahanda uppdrag och göromål tillförene utgått, hädanefter inbegripas under vederbörandes bestämda tjänsteåligganden, hvadan alltså den framtida vedergällningen för sagda uppdrag och bestyr kommer att innefattas i den aflöning, gällande stat upptager. Icke desto mindre hafva samtliga reglementen under en följd af år, i den paragraf som handlat om fullmäktiges länedeputerade, medgifvit fullmäktige, derest göromålens behöriga gång sådant fordrade, antaga nödiga biträden och för deras godtgörande vid hvarje års slut bevilja lämpliga arvoden, hvilken tillåtelse, i början meddelad utan bestämmelse om något maximibelopp, omsider för ett par år sedan begränsades inom en summa af högst sextusen R:dr, dels till godtgörande af ökade göromål med anledning af statskulden, dels till arvoden åt deputerades biträden.

Motsägelsen mellan dessa tvänne bestämmelser i reglementet är uppenbar och ostridig. Den skulle väl ej heller fått kvarstå orubbad, om ej Riksgäldskontorets reglemente alltid blefve behandladt under riksdagens allra sista dagar, då det dels är svårt att hinna följa med alla detaljer, dels också farhågan för allt som kan orsaka någon dags förlängning öfvar sin inflytelse. Äfven nu har Stats-Utskottet låtit denna motsägelse stå kvar. Det hade kanske ej varit ur vägen, om Utskottet låtit frågan något förr komma under Kamrarnes pröfning, och något hinder derför lär ej kunna andragas, då otvifvelaktigt vissa delar af reglementet, såsom varande af en mera oföränderlig natur, alltför gerna kunde behandlas för sig vid en tidigare tidpunkt, oberoende af de bestämmelser i reglementet, hvilkas formulering beror af Riksdagens ända inemot sista timmen fortgående beslut; ty mellan de förra och de sednare finnes ju ej något sådant sammanhang, som tvingar att behandla dem gemensamt. En händelse från förlidna år, då det i sista minuten blef fråga om en tillökning i anslaget för extra arbetens och extraordinariers godtgörande, liksom den nu förevarande frågan, hvilken äfven nu framskjutits in i värsta slutbrådskan, tala för ett sådant förfarande, hvilket det vore önskligt att Stats-Utskottet en gång ville besluta sig för.

Huru nu den påpekade motsägelsen mellan tvänne stadganden i reglementet bör undanröjas, derom finnes enligt min tanke ingen anledning till tvekan. Den reglementet bifogade aflöningsstaten ådagalägger, att det förra stadgandet är billigt och rättvist, då lönebeloppen ju, jemförda med dem för jemförliga befattningar å andra håll, äro anständiga. Det kända förhållandet att, sedan, i och med extra statsregleringens öfverflyttning till Statskontoret, Riksgäldskontorets hufvudsakliga åliggande är bestyret med statslänens

upptagande och likvid af rikets gäld, visar åter orimligheten af särskilda arvoden utöfver lönerna för befattningen med sådant som är kontorets egentliga uppgift. Följaktligen upphäfves motsägelserna rättast derigenom, att man upphäfver fullmäktiges bemyndigande att förfoga öfver 6,000 R:dr till arvoden. Jag vet väl att man söker göra gällande att kontorets göromål, i stället att minskas, tvärtom förökas. Sålunda läser jag i en handling, som benäget ställts till mitt förfogande, att bestyret med mottagning, granskning och bokföring af förfallna obligationer och kuponger är ett ofantligt besvär; men det uppgifves ej, hvilket vore intressantare, att det bestyret förrättas af *de* tjänstemän, som komma i åtnjutande af hvar sin andel af de 6,000 R:dr, och sådant lär väl ej heller sanningsenligt kunna uppgifvas. Nåväl! är det yrkandet rimligt att arvoden, skola beviljas åt vissa, väl aflönade tjänstemän på grund af ökade göromål i kontoret, som förrättas af andra, mindre väl aflönade? Äfven därför är det svårt att lägga synnerlig vikt å det mindre klara beviset för göromålets tillväxt, att vi ju se, hurusom den ej hindrar de deraf så betungade att sköta äfven andra befattningar. t. ex. år efter år vid riksdagen.

Frågan är för öfrigt icke ny. Statsrevisionen 1869 berörde henne, hvaraf följden emellertid blef blott det förutnämnda fixerandet af en viss summa. Emellertid kunde den i följd samlade revisionen ej undgå att åter upptaga henne, ty det har visat sig, att fullmäktige tyckas uppfatta medgifvandet att, om göromålen så kräfvat, antaga nödiga biträden, så som om det i stället vore en befallning från Riksdagens sida, att för all del och vid äfventyr af Riksdagens missnöje ovilkorligen göra ända på summan, vare sig omständigheterna det påkalla eller ej, så att, såsom revisorerne erinra, arvoden antagit karakteren af permanenta lönetillägg. Sjelfva fördelningen är ock, lindrigast sagdt, besynnerlig. Fullmäktiges sekreterare uppbär en aflöning af 5,000 R:dr och åtnjuter derjemte hyresfri bostad af betydligt värde, detta — såsom redan 1866 års statsrevision anmärkte — icke på grund af något Riksdagens medgifvande eller stadgande, utan i följd af fullmäktiges beslut 1844 och den för honom utträdade fullmakt. Icke dess mindre hafva fullmäktige åt honom beviljat, under namn af arvode, ett lönetillägg af ej mindre än 2,100 R:dr. Äfven han är dock, såsom innehafvare af höjd lön, underkastad den vidsträcktare tjänstgöring, som kan varda stadgad. Om det nu förhåller sig så, att samtliga Riksgälds-kontorets tjänstemän, såsom innehafvare af förhöjda löner, äro underkastade utsträckt tjänstgöringsskyldighet; att dessa löner, jemförda med aflönningarna vid statens verk, lära få anses lämpliga och tillräckliga, så mycket mer som man aldrig under behandlingen af nu förevarande fråga hört arvodenas målsmän påstå att lönerna äro för små; att vidare den minskning i kontorets göromål, som blifvit en ovedersäglig följd af extra statsregleringens öfverflyttning till ett annat verk, väl åtminstone måtte motsvara den af fullmäktige flera gånger i allmänna ordalag och försäkringar omtalade, men aldrig utredda och ådagalagda tillökning i göromål, som skall hafva inträdt; och att slutligen det till fullmäktiges disposition ställda belopp användts ej till arvoden, efter sig företeende omständigheter, utan till stående löneförhöjningar för de bäst aflönade tjänstemännen, medan icke desse, utan andra fått utföra den företrädesvis omtalade och framhållna göromåls-tillökningen, så torde statsrevisionen, om man vill döma opartiskt, ej ha saknat skäl att låta

förstå, att de ifrågavarande 6,000 R:dr böra indragas. Jag vågar derföre tro, att Utskottet åtminstone bort angifva något skäl för sin åsigt, då den strider mot statsrevisionens väl öfvervägda och, jag djerfves påstå, väl motiverade framställning. Jag yrkar således, att ur 103 § må uteslutas sista punkten.

Herr Jöns Rundbäck: Jag skall i denna fråga endast yttra några få ord, men vill till en början upplysa den siste ärade talaren derom, att då Stats-Utskottet förut tillkännagifvit att denna fråga skulle af Utskottet särskildt pröfvas, så var det dess mening att ärendet skulle kunnat förut framkomma til Riksdagen, men vare sig Utskottet haft mycket att göra eller af andra skäl, nog af det har icke kunnat framläggas förrän nu. Emellertid får jag till alla delar instämma uti hvad den nämnde ärade talaren annars yttrat och skall härtill blott foga några ord om sakens egentliga ställning. Jag vill då erinra om, att 1850 och 1851 års Riksdag ingick med en skrifvelse till riksgäldsfullmäktige med begäran, att antalet tjenstemän uti Riksgälds-kontoret måtte minskas, och att alla sådana särskilda uppdrag och bestyr, hvilka borde förrättas af tjenstemännen och för hvilka särskilda arvoden utgingo, blefve inbegripna under vederbörandes bestämda tjensteåliggande samt inberäknades i bestämd lön. Såsom svar härå föreslogo fullmäktige följande riksdag i stället för att minska tjenstemännens antal att öka det från 14 till 15, hvarjemte lönernas och arvodenas sammanräknade belopp höjdes från 18,360 R:dr banko till 19,060 R:dr banko. Detta var första steget. För närvarande utgör denna summa 52,000 R:dr R:mt; man ser alltså huru summan stigit i stället för att minskas. Emellertid ingick Riksdagen ytterligare med ett memorial till fullmäktige, hvari man anhöll, att fullmäktige måtte inkomma med fullständig lönestat och deri upptaga bestämda aflöningar, hvarjemte man uttryckte sin önskan, att Riksgälds-kontorets tjenstemän måtte blifva aflönade på samma sätt som Riksbankens tjenstemän. Detta föranledde fullmäktige att framlägga ett nytt förslag, uti hvilket de föreslogo, att staten skulle så ordnas, att fullmäktiges sekreterare skulle erhålla 2,200 R:dr på lönestat och 400 R:dr på supplementarstat eller tillsammans 2,600 R:dr banko; registratorn och arkivarien 1,500 R:dr i fast lön och 300 R:dr i arvode, summa 1,800 R:dr o. s. v. Denna stat bifölls utaf Riksdagen med de bestämmelser i öfrigt, som redan af föregående talare blifvit omnämnda. 1857 års Riksdag nöjer sig emellertid icke härmed, utan höjer ytterligare lönerna, så att sekreteraren, som då hade 2,000 R:dr i lön, 80 R:dr i ljuspenning och såsom särskildt arvode 820 R:dr, eller tillsammans 3,900 R:dr R:mt, erhöll i löneförhöjning $33\frac{1}{3}$ procent af lönen på stat, hvarjemte ljuspenningarne utbyttes mot ett arvode af 820 R:dr R:mt. Sekreteraren erhöll således i ett för allt vid 1858 års riksdag 5,000 R:dr och boställsvåning. Man skulle väl kunnat förmoda, att detta bort godtgöra och motsvara det arbete man fordrade af sekreteraren, men det oaktadt bibehöll man i reglementet, att deputerade skulle få antaga nödiga biträden, och följden blef, att ytterligare arvoden gjordes nödvändiga, hvarföre uti 1870 års reglemente för Riksgälds-kontoret gafs rättighet åt fullmäktige att använda den summa af 6,000 R:dr hvarom nu är fråga. Utaf dessa penningar erhöll sekreteraren 2,100 R:dr; han hade nu

5,000 R:drs lön, till 1,000 R:dr kan väl hans boställsvåning uppskattas, och dertill de nämnda 2,100, eller tillsammans 8,100 R:dr. Hvad jag anfört om sekreteraren gäller till en del äfven för kommissarierna.

Det är af det anförda obestriddigt och klart, att lönerna för Riksgäldskontorets tjenstemän mer och mer ökats. Man har sagt, att göromålen i samma mån tilltagit. Det är visserligen sannt, att de stundom kunna ökas, stundom minskas; men hvad särskildt sekreteraren beträffar, så har jag välgrundade skäl för det påståendet, att hans göromål ej äro af den omfattning eller blifvit genom låneärendena så förökade att ej den ordinarie lönen därför borde lemna full godtgörelse.

Dessutom är att märka, att genom sednare reglering af tjenstemännens åligganden har sekreteraren fått en notarie, som för det allmänna protokollet. Med den kännedom jag såsom revisor tagit om dessa ärenden, och då jag anser, att detta arvode står i strid med allt hvad Riksdagen förut i detta ämne uttalat, så tillåter jag mig instämma i den föregående talarens yrkande, att den sista delen af 103 §, börjande med orden: "På deputerade ankommer — — sex tusen R:dr", måtte utgå.

Herr Grefve Posse: Det är nog sannt, hvad som här blifvit sagdt, att denna fråga visst icke är ny, den är tvärtom ganska gammal. Det föreskrefs redan i det vid 1856—1858 års riksdag utfärdade reglemente för Riksgäldskontoret, att deputerade egde att, om göromålens behöriga gång så fordrade, antaga nödiga biträden, för hvilkas godtgörande lämpliga arvoden finge af fullmäktige efter hvarje års förlopp beviljas. Det var med anledning af de utländska statslånen, hvilka föranledde nytt arbete och ökadt besvär, som detta stadgande intogs, och det erhöll den utsträckning, att fullmäktige fingo alldeles fria händer att använda medlen för nyss uppgifna ändamål. Statsrevisorerna funno emellertid, att man en och annan gång alltför rundligt utdelade dessa medel, hvarföre deras anmärkning föranledde ett tillägg uti 1863 års reglemente, som bestämde, att tjensteman, som kommit i åtnjutande af den högre aflöningen i första graden eller af löneförhöjning inom andra och tredje tjenstegraderna, icke under några omständigheter finge andel af de medel, som voro anslagna till gratifikation. Så stod frågan vid 1870 års riksdag, då revisorerna åter gjorde anmärkning mot det sätt, hvarpå dessa medel användes, och då reglerades förhållandena så, att beloppet begränsades till 6,000 R:dr, hvarutöfver fullmäktige ej ega att gå; ej heller få gratifikation häraf utdelas åt dem som komma i åtnjutande af löneförhöjning. Så står saken för närvarande. Den är alltså ganska enkel, och efter trassellet vid flera föregående riksdagar torde den nu böra vara reglerad genom 1870 års reglemente. Stats-Utskottet har enhälligt — ty den utskottsledamot, som nyss hade ordet, var icke närvarande, då frågan afgjordes — varit af denna uppfattning, hvilket också hade till följd, att Utskottet icke ansåg sig böra framkomma med någon annan hemställan, än den nyss upplästa. Jag tror för min del, att om man nu också skulle besluta att antingen nedsätta eller fullständigt borttaga dessa 6,000 R:dr, hvartill dock ej finnes det skäl, Herr Rundbäck uppgifvit, att ärendena minskats, ty vi skola erinra oss att gratifikationerna användas såsom ersättning för arbete med låneaffärerna, hvilka nu äro mycket större än förut, och snarare i tillta-

gande än i aftagande; om vi också nu skulle borttaga nämnda belopp, säger jag, så tror jag icke, att saken dermed vore afslutad, ty jag skulle bedraga mig ganska mycket, om icke redan vid nästa riksdag ett lifligt yrkande i motsatt riktning vore att motse, ett yrkande om löneförhöjning på något annat sätt. Det är sålunda lugnast och klokast att låta saken vara som den är, och jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr C. G. Hierta: Att den tillökning uti arbetet för Riksgäldskontorets tjenstemän, som uti den nu förevarande 103 § omnämnes, icke är densamma som 1856—1858 årens riksdag sannolikt åsyftat, då den bestämde, att tjenstemännen skulle vara underkastade den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet, som vid en framtida organisation af sagda verk kunde blifva stadgad, synes framgå just derutaf, att vid *samma* riksdag infördes ett dylikt stadgande i reglementet och har alltsedan qvarstått. Den föregående talaren har redan omnämnt att dessa arvoden förut utgingo med högre belopp än hvad de gjorde 1870 och angifvit orsaken, hvarför de då reducerades. Att det fanns skäl att bibehålla dem kan man, förutom af hvad den siste talaren anförde, finna derutaf, att numera, för att kunna förenkla rörelsen mellan allmänheten och Riksgäldskontoret är den föreskrift, som förut fanns, att hvar och en som skulle lyfta penningar i Riksgäldskontoret skulle taga en assignation i Riksgäldskontoret och med den gå till banken, så modifierad, att alla utbetalningar för förfallna obligationer och kuponger ske direkt från Riksgäldskontorets kommissariat. Derigenom hafva kommissarierna fått det ökade besväret, att utbetala mellan en och två millioner R:dr, för hvilket de icke hafva några misräkningspenningar, hvilket bankens tjenstemän åtnjuta. Dessutom har en annan sak tillkommit, som föranleder både sekreteraren och kommissarierna mycket besvär och stort ansvar, nemligen tillverkningen af de nya obligationerna, hvarför dessa tjenstemän naturligtvis också få den större delen af det arvode, hvarom här är fråga. I fall detta arvode borttoges, vore det icke omöjligt, att sekreteraren och de båda äldste kommissarierna, hvilka redan nu äro pensionsmessiga, toge afsked, hvarigenom utgifterna blefvo ännu större än de nu äro, hvaremot de sannolikt qvarstå i sin tjenst, om arvodet bibehålles.

Jag yrkar bifall till paragrafen sådan den är.

Herr Hedin: Herr Talman! Vill man tillgripa en sådan utväg som den siste talarens, att nemligen antaga, att den verkliga eller förmänta tillökning i göromål, för hvilken de af fullmäktige disponerade 6,000 R:dr utdelas såsom arvoden, är en annan, än den, som Riksdagen afsåg och förutsatte såsom möjlig, när den i reglementet stadgade skyldighet af utsträckt tjenstgöring såsom villkor för löneförhöjning, så vet åtminstone jag ej, hvar gräns finnes för anspråk på arvoden. Utgående från en sådan godtycklig förmodan, kan man ju förklara *hvarje* jemkning i de åligganden, som före löneregleringen egde rum, medföra anspråk på särskild ersättning, genom att i hvarje särskildt fall göra gällande att *den* jemkningen hade nog Riksdagen ej i tankarne. Det är endast illa, att man för detta ändamål måste glömma bort den uttryckliga och otvetydiga föreskriften, att sådana uppdrag och bestyr, som förut särskildt godtgjorts,

efter löneförhöjningen skola inbegripas under vederbörandes tjensteåligganden — en föreskrift, hvars ordalag ej medgifva något undantag. Hvarföre skall den lemnas å sido och förlora all betydelse, medan deremot en åt fullmäktige, för vissa fall, gifven tillåtelse ensam framhålles, såsom vore den nära nog ett ovilkorligt påbud? Hvarföre kan man ej erkänna den påtagliga sanningen, att denna tillåtelse är en oegentlighet, en motsägelse, som — på något besynnerligt sätt — en gång tillåtits att insmyga sig i det långa och tyvärr alltid vid riksdagens slut samt derföre af de fleste med alltför ringa uppmärksamhet granskade reglementet.

Det förvånar mig, att den värde talaren ej dragit i betänkande att på detta rum gifva uttryck åt förespeglingar om stundande afskedsansökningar, såsom en följd af anslagets indragning. Jag skulle önska, att sådant besparats oss här. Vi hafva under de sista dagarne på enskild väg hört mer än tillräckligt af en flitigt kringburen blandning af mindre passande hotelser och mindre korrekta uppgifter.

Friherre Ericson: Jag kan verkligen ej förstå, huru en så liten sak som denna kan göra så mycket väsen af sig. 1870 års riksdag var denna fråga äfven före. Riksgäldsfullmäktiges förklaring infordrades och Stats-Utskottet gillade den, då Utskottet yttrade i sitt memorial N:o 94 följande: "Efter öfvervägande af de med denna fråga gemenskap egande förhållanden, har Utskottet kommit till den öfvertygelse, att det vore lämpligast, om ett bestämdt årligt belopp för detta ändamål ställes till fullmäktiges förfogande; och har Utskottet, med ledning af hvad för ifrågasvarande ändamål under de sednaste åren i medeltal utgått, ansett sig böra hemställa att Riksdagen måtte besluta: att dels till godtgörande af de ökade göromål, som en del bland Riksgälds-kontorets tjenstemän få vidkännas i följd af särskilda bestyr med statsskulden, dels till lämpliga arvoden åt deputerades biträden, fullmäktige må använda ett årligt belopp af sextusen riksdaler." Och detta blef äfven Riksdagens beslut. Skulle det således finnas något skäl för den anmärkning revisorerne i fjol gjorde, skulle det vara att fullmäktige på något sätt öfverskridit sin befogenhet; men någon antydning derom har icke af revisorerne blifvit gjord. En sak, hvarpå revisorerne icke tillräckligt fäst sin uppmärksamhet, utan tvärtom tyckas hafva förbisett, är, att dessa 6,000 R:dr fullt lagligt kunna af fullmäktige fördelas äfven på tjenstemännen i de högre lönegraderna, något förbud i det afseendet finnes ej för fullmäktige. Ej heller kan jag förstå, hvad man kan vinna genom att indraga anslaget, ty om ock de här sextusen riksdalerna ej vidare skulle komma att utgå, så upphör derigenom icke behovet af biträden för lånedeputerade, ej eller kan man ålägga tjenstemännen att utan ersättning åtaga sig nya göromål, sekreteraren, mot hvilken klagomålen nu hufvudsakligen tyckas vara riktade, är dertill lika litet förbunden som någon annan af verkets tjenstemän. Motsvarande belopp skulle i alla fall komma att utgå; skillnaden blifve endast att summan i ena fallet komme att fördelas på verkets egna tjenstemän, i det andra på utom detsamma stående personer. Ej heller ligger det, såvidt jag kan finna, något ondt deri, att Riksgälds-kontorets tjenstemän verkställa dessa göromål, såvida de kunna göra det utan att derigenom försumma sin tjenst; men någon antydning om att så skulle vara förhållandet,

har ej af någon talare blifvit gjord. Vid 1870 års riksdag framställdes samma anmärkningar ungefär som nu, men utan resultat, och jag kan då ej förstå skälen till att nu om igen komma fram med dem. Ingen har påstått, att fullmäktige orätt använde dessa penningar, ingen har heller bestridit, att de äro för det afsedda ändamålet behöfliga. Vid sådant förhållande har åtminstone jag svårt att förstå, hvad man med sina anmärkningar vill vinna.

Man har mot Utskottet anmärkt, att Utskottet icke fullständigt utredt saken; men något behof af en sådan utredning har ej förefunnits, då, såsom synes af de ord jag nyss citerat från Stats-Utskottets memorial i samma ämne vid 1870 års riksdag, Stats-Utskottet då fullständigt framställt skälen för anslagets beviljande. Representanten på göteborgsbanken beklagade, att ärendet kommit så sent före, jag tror till och med, att han sade, att man väl ock skulle kunna finna motiven dertill. Hvad han menade härmed, vet jag verkligen ej; han och jag hafva suttit på den afdelning, Riksgäldsafdelningen, inom Utskottet, hvilken först behandlat frågan, och att den der blifvit förhalad, torde han väl ej vilja påstå.

Då, som jag redan sagt, inga nya skäl blifvit af revisorerne anförda, som skulle kunna föranleda till afslag å Utskottets förslag eller minskning af sjelfva summan, och då sedan 1870 ingenting förekommit, som på något sätt ställer frågan i annan dager, än den då var, utan tvärtom göromålen, såsom ersättning hvarför penningarne äro afsedda, ökats, något hvarom hvar och en som något följt med i det afseendet bör kunna lätt öfvertyga sig, så kan jag för min del verkligen ej finna något skäl, hvarför paragrafen ej må vara orörd.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr C. G. Hierta: Jag har begärt ordet för att få upprepa ett par ord som jag förra gången yttrade, men hvilka synas icke hafva blifvit rätt uppfattade af talaren på stockholmsbänken. Jag sade nemligen, att då samma Riksdag, som beslöt att tjänstemännen i Riksgälds-kontoret icke skulle få någon ytterligare tillökning för de förändrade tjänstgöringsförhållanden, uti hvilka de skulle komma, äfven beslöt så beskaffade arvoden som dessa, deraf syntes, att de här ifrågavarande arvoden icke kunna komma under samma kategori som den öfriga tillökningen i aflöningarne.

Herr Jöns Rundbäck: Jag ber blott få upplysa den värde talaren på elfsborgsbänken, att revisorerne hafva sagt, att de nuvarande tjänstemännen i Riksgälds-kontoret allesammans gått in på den nya löneregleringen och på det villkoret afstått från sina förut innehafvande arvoden. Detta bevisas äfven af sjelfva Riksgälds-kontorets reglemente, § 62. Och vill man, att denna paragraf i reglementet skall stå i öfverensstämmelse med § 103, så tror jag att man nästan är nödsakad att biträda hvad jag nyss yrkat.

Herr vice Talmannen Mannerskant: Det är oss alla bekant, att Riksgälds-kontoret är ett högst betydande penningeförvaltande verk, icke endast som förr drifver en inskränkt lånerörelse, utan en ganska bety-

dande sådan i förening med vexelrörelse. Dylikt arbete betalas af enskilda bankirer i allmänhet ganska högt, och det tyckes mig då vara underligt, om Riksdagen skulle neka de personer, han på detta sätt använder, en ersättning, motsvarande hvad enskilda personer bruka lemna sina biträden. För min del tror jag, att så länge Riksgälds-kontoret skötes på samma sätt som hittills, så länge allting går lugnt och väl med full säkerhet, det icke är skäl att göra någon ändring uti de nu bestående förhållandena, synnerligen som de hvilka i första hand utöfva tillsyn öfver verket, fullmäktige och Stats-Utskottet, dess medlemmar från denna Kammare, hvilka annars bruka söka vara så hushållsaktige, icke funnit anledning att tillstyrka någon nedsättning uti dessa arvoden. Att på en enskild persons yrkande nu göra en förändring i reglementet, hvilken egentligen hade bort ifrågasättas genom derom väckt motion, som sedermera bort af Stats-Utskottet i vederbörlig ordning behandlas, anser jag till och med, strängt taget, grundlagsstridigt. Jag tror, att, då Stats-Utskottet icke funnit skäl föreslå någon förändring i denna sak, hvilken Utskottet naturligen bör bäst kunna känna och bedöma, vi tryggt kunna bifalla Utskottets förslag, hvilket jag således för min del påyrkar.

Herr Gumælius: Då jag inom statsrevisionen varit med om att göra den anmärkning, som föranledt denna diskussion, så ber jag få säga, det jag icke af de skäl, som här blifvit mot revisorernes framställning anförda, funnit mig föranlåten att ändra min uppfattning af frågan. Jag tror att tjänstemännen inom Riksgälds-kontoret äro aflönade på ett sätt, som genom den ordinarie lönen motsvarar deras arbete, och att dessa arvodens utbetalande hvarken står i öfverensstämmelse med de villkor, som bestämdes, då den omtalade löneförhöjningen beviljades, eller riktigt låter sig förena med ordalydelsen i de Riksgälds-kontorets reglementen, som under sednare riksdagar utfärdats. Att tjänsterna, äfven med denna tillökning i arbetet, som från den ena sidan omtalats, från den andra motsagts, icke kunna vara alltför mycket ansträngande, synes framgå deraf, att flere än en af Riksgälds-kontorets tjänstemän kunnat bredvid sin tjänst i Riksgälds-kontoret hafva andra befattningar, låt vara af en mera öfvergående natur, t. ex. vid Riksdagen, i statsrevisionen o. s. v. En annan omständighet, som slog revisorerne för hufvudet, var den fördelning af dessa 6,000 R:dr, hvaröfver flere föregående talare yttrat sig, i det att nemligen den aldra största delen af dessa tillfallit just de högst aflönade tjänstemännen inom verket, t. ex. sekreteraren, som ensam fått öfver en tredjedel af hela anslaget, eller 2,100 R:dr. Då fullmäktige i Riksgälds-kontoret sjelfva ej åtnjuta större aflöning än i regeln 1,600 R:dr, kan man väl med skäl ifrågasätta, huruvida icke en ordinarie lön, tre eller fyra gånger så stor, borde utan alla tillfälliga (och dock ständiga) arvoden — en betynerlig aflöningsform! — vara fullt tillräcklig för en tjänsteman i samma verk.

På de skäl, som blifvit af föregående talare anförda och med stöd af hvad jag nu haft äran yttra, förenar jag mig om yrkandet, att sista punkten i nu förevarande paragraf måtte utgå.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt derunder gjorda yrkanden gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall till förslaget i öfrigt, men med utslutande af sista punkten i paragrafen. Då ja förklarades öfvervägande för den förra meningen begärdes votering, och blef densamma alltså företagen enligt en så lydande, behörigen justerad omröstningsproposition:

Den, som godkänner i oförändradt skick det förslag till 103 § i Riksgälds-kontorets nya reglemente, som af Utskottet blifvit framställt i dess memorial N:o 87,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med godkännande af den ifrågavarande paragrafen i öfrigt, beslutit, att ur förslaget skulle uteslutas sista punkten, börjande med orden: "På Deputerade ankommer etc. — — — sex-tusen Riksdaler".

Omröstningen utföll med 61 ja och 85 nej, hvadan Kammaren beslutit enligt nej-propositionens innehåll.

Hvad Utskottet i detta memorial vidare föreslagit, blef af Kammaren bifallet.

§ 5.

Vid föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 88, i anledning af erhållen återremiss å Utskottets utlåtande N:o 74, rörande väckt fråga om tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809—1810 årens riksdag, uppstod öfverläggning och yttrade:

Herr Sjöberg: Anledningen till den såväl af Första som af Andra Kammaren beslutade återremissen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 74 var ju den, att man ansåg det uti berörda utlåtande framlagda förslag sakna tillräcklig omfattning, så till vida nemligen, att Utskottet inskränkt sin hemställan dertill, att Riksdagen måtte besluta att låta trycka dels Bondeståndets protokoll vid 1809—1810 årens riksdag, dels samma riksdags Konstitutions-Utskotts protokoll, betänkanden, utlåtanden och memorial jemte öfriga dithörande handlingar. Återremissen hade sålunda till syftemål att af Stats-Utskottet erhålla förslag om att den i fråga satta tryckningen äfven skulle omfatta de af öfriga Utskott vid den nyss nämnda riksdagen afgifna utlåtanden, jemte regeringens framställningar, och sålunda åstadkommas ett fullständigt bihang i vanlig mening till riksståndens då hållna protokoll. Som Herrarne behagade finna af det nu föredragna memorialet, har denna förväntan icke blifvit tillfredsställd, ty Stats-Utskottet hemställer endast helt enkelt, "att Riksdagen behagade godkänna Utskottets uti det återremitterade utlåtandet gjorda hemställan".

Mot sistnämnda utlåtande har jag i öfrigt en anmärkning att göra. Konstitutions-Utskottets handlingar skulle, enligt Stats-Utskottets förslag i momentet a, komma att intagas i Bondeståndets protokoll och dessutom tryckas särskildt för sig; ty på annat sätt kan jag ej uppfatta hvad Utskottet uti sagda moment yttrar om den samtidiga tryckningen af berörda handlingar och protokoll samt stilarnes begagnande genom ömbrytning. Konstitutions-Utskottets betänkanden med hvad dertill hörer skulle sålunda, derest Utskottets förslag godkändes, utgifvas i tvänne upplagor, hvilket väl torde få anses både öfverflödigt och medförande en onödig kostnad.

Då frågan emellertid, ur historisk synpunkt betraktad, är af icke ringa vikt, torde det också förtjena att komma under öfvervägande, om icke något vidare än hvad Stats-Utskottet föreslagit må i saken åtgöras. Första Kammaren har också fattat ett från Utskottets förslag afvikande beslut, hvilket i min tanke innebär en bättre lösning af frågan. Detta beslut har följande lydelse: "att Riksdagen ville uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret att genom lämplig person på Riksgälds-kontorets bekostnad låta undersöka kostnaden för tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809 - 1810 årens riksdag samt, såsom bihang dertill i särskilda samlingar, af Kongl. Maj:ts propositioner och skrivelser, äfvensom Utskottens betänkanden, utlåtanden och memorial, jemte öfriga dit hörande handlingar, samt att till nästkommande Riksdags Stats-Utskott afgifva fullständigt förslag i ämnet".

Som Herrarne torde finna, är detta beslut att föredraga framför Stats-Utskottets förslag; ty det lärer väl vara otvifvelaktigt, att resultatet icke blott af Konstitutions-Utskottets, utan äfven af de öfriga Utskottens arbete jemte regeringens propositioner och skrivelser vid den i fråga varande för vårt närvarande statsskick så betydelsefulla riksdagen äro af det intresse, att de böra komma till allmänhetens kännedom. Men då frågan derom är i ett temligen outredt skick, synes det ock vara nödvändigt, att en noggrann undersökning anställes, med afseende å dels de handlingar, som böra tryckas, och dels den ungefärliga kostnaden derför. Det förslag, jag nyss tog mig friheten angifva och som, på sätt jag antydd, redan är af Första Kammaren antaget, torde derföre äfven lämpligen böra blifva denna Kammares beslut; hvarföre jag vågar hemställa till Herr Talmannen om proposition derå.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Såsom förste talaren anmärkte var meningen med återremissen att få ett förslag om tryckning äfven af de andra Utskottens handlingar och icke blott Konstitutions-Utskottets. Stats-Utskottet har likväl icke ansett sig kunna komma fram med ett så omfattande förslag, och orsaken till Utskottets tvekan har jag funnit vara den, att en af dess tjänstemän låtit bära upp i Utskottets lokal en mängd böcker och handlingar, som skulle höra till 1809—1810 årens riksdagstryck. Detta är äfven anledningen till Utskottets tal om "27 stycken i allmänhet ganska dryga folioband". Stats-Utskottet har föreställt sig att kostnaden för tryckning af allt detta skall blifva allt för dryg, men då icke alltsammans behöfver tryckas, torde Utskottets farhåga härutinnan vara öfverdrifven. Så t. ex. utgöra Ekonomi-Utskottets handlingar fyra band, två stora och två små, men endast ett behöfver tryckas.

Jag har så godt sig göra låter i brådskan granskat de 27 folieband, som blifvit uppburna till Stats-Utskottets lokal, och kan, såsom exempel på huru stundom en tjänsteman kan bete sig, anföra, att bland dessa 27 band funnos inlagda två ganska dryga band, hörande till handlingarne vid 1847—1848 årens riksdag. Stats-Utskottet har naturligtvis icke kunnat medhinna någon granskning, utan måste lita på vederbörande tjänsteman, och jag finner det besynnerligt, att denne har funnit det förenligt med sina pligter som tjänsteman att tillhandagå Utskottet med osanna uppgifter.

Då jag emellertid anser, att tryckningen mycket väl kan anstå till nästa riksdag, så instämmer jag i Herr Sjöbergs förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag vill endast lemna den upplysningen, att jag icke varit af samma tanke — med afseende å ifrågavarande tryckningsarbete — som Stats-Utskottets majoritet. Jag tror att ändamålet bäst ernås genom det förslag Herr Sjöberg framlagt och som är fullkomligt lika med Första Kammarens beslut.

Med afseende å den anmärkning, föregående talare framställde, får jag upplysa om, att ledamöterna på riksgäldsafdelningen hafva räknat antalet af de band, som enligt påskrifter på ryggarne utgöra handlingar från 1809—1810 årens riksdag, och funnit antalet vara 27, såsom det angifves i memorialet. Huruvida påskrifterna äro riktiga eller icke kan jag icke bestämdt veta, då det väl ej kan begäras, att Stats-Utskottets ledamöter skola genomläsa de digra handlingarne.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med hvad derunder blifvit yrkadt, beslöt Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, uppdraga åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret att genom lämplig person på Riksgälds-kontorets bekostnad låta undersöka kostnaden för tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809—1810 årens riksdag samt, såsom bihang i särskilda samlingar, af Kongl. Maj:ts propositioner och skrivelser äfvensom Utskottens betänkanden, utlåtauden och memorial jemte öfriga dit hörande handlingar, samt att till nästkommande Riksdags Stats-Utskott afgifva fullständigt förslag i ämnet.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 89, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af skjutsväsendet.

Härvid anförde:

Herr Ehrenborg: Föreliggande utskottsarbete är verkligen rätt nedslående, icke blott med afseende å skjutfrågan i och för sig sjelf, utan kanske i ännu högre grad såsom ett tecken, som icke bådär godt för lösningen af andra mycket svårare frågor. Då man finner så litet tillmötesgående i en så enkel och utredd fråga som den om skjutningsskyldigheten, hvad har man då hädanefter att vänta i de mera invecklade. *Der, nem-*

ligen i fråga om grundskatterna och alla de på blott jorden hvilande allmänna besvärerna, såsom skyldigheten att bygga kyrka, sockenstuga, prestgård, skolhus, tingshus, fattigstuga, vägar m. m., *der* ingå dock två hvarandra motsatta faktorer, som fordra frågans lösning genom ömsesidigt tillmötesgående. Den *ena* faktorn, att de till stor del tillkommit för tillfälliga ändamål, som längesedan upphört, eller under den likaledes längesedan upphörda förutsättningen af jorden såsom det enda beskattningsföremålet, och den *andra* faktorn, att de sedan långliga tider i folkmedvetandet ansetts och afsetts såsom realonera; en motsats som nödvändigt betingar att man räcker hvarandra handen medelst ett successivt utjemnande. Men *här* åter, i skjutsfrågan, finnes ej mer än *en* faktor, och otvetydigt icke mer än *ett* rättvist sätt att gå till väga, nemligen att skyldigheten blir från jorden med ett enda streck borttagen. Grundskatten är likväl äfven till dess ursprung en *skatt*, liksom de allmänna besvärerna, men med afseende å skjutsningsskyldigheten är det alldeles otvifvelaktigt, att denna från början icke varit en skatt, utan ett åtagande mot ersättning, tillkommet på en tid då åtgärder påfordrades för hämnande af våldgästningen. För detta åtagande beräknades ursprungligen skjutspenningarne utgöra full valuta, men förändrade tidsförhållanden hafva småningom förvandlat det samma till ett förhatligt onus för jorden i stad och på landet, icke egentligen till förmån för andra beskattningsföremål eller för staten, utan till förmån för de resande. Jag kan väl icke föreställa mig att man nu, genom frågans förnyade undanskjutande, vill af detta onus bilda en grundskatt, om hvilken efterkommande skola säga att den är ett jordegarens arrende eller ränta på en samhällets in-tecknade fordran.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att denna fråga icke egentligen hör till de tvisteämnen, der jordbruket står på ena sidan och andra beskattningsföremål på andra sidan. Åtminstone har icke jag i egenskap af motionär gifvit frågan en sådan betydelse. Jag har icke — om man fränser det blott nödfallvis och för en öfvergångstid framställda alternativa förslaget vid punkten C — i motionen yrkat, att skjutsningsbesväret för underpris skall i regeln läggas ens på staten; ty äfven hvarje *statens* utgift för skjutsning, är en orättvisa mot dem som icke resa i enskilda ärenden. Staten tillhör blott att ordna så, att hvar och en, som vill resa, kan komma fort, men den resande är sjelf rätta mannen att betala skjutsen, och priset får i detta, såsom i andra fall, bero på förhållandet mellan tillgång och efterfrågan. Frågan står således emellan, å ena sidan, jordens berättigade anspråk på befrielse och, å andra sidan, den resandes hittills åtnjutna oberättigade förmån. Erkänner man detta — och ingen lär kunna förneka det — men man ändock vill motsätta sig den förändring som föreslås, så ser det nästan ut som man icke unnade jorden befrielse, oaktadt icke något annat beskattningsföremål derigenom skulle betungas. Detta påminner om hunden, färet och hötappen. Hunden kunde ej på något sätt draga nytta af hötappen, men unnade den likväl icke till färet, derföre att de råkade vara osams.

Vidare vill jag fråga, hvad betyder väl från Utskottets sida detta "icke för närvarande", och denna förespegling af ett blott uppskof? Utskottet säger nemligen: "Genom ännu några år fortsatt tillämpning af de till lättande af detta onus redan vidtagna åtgärder", d. v. s. högre skjuts-

lega, posthemmannsskjutsens borttagande, den högre legan för kronoskjutsen, statsanslaget till lättnad i skjutsningstungan samt jernvägsanläggningarne — anser Utskottet att "den slutliga regleringen" väsendtligen underlättas. Jag har svårt att förstå denna motivering, ty i min tanke har ett uppskof med skjutsväsendets ordnande endast till följd, att det en gång blir befrielse från blott ett ringare belopp eller för ett ringare antal skjutsskyldige än om det nu skedde, men att ditintills samtliga skjutsningskyldige blifva fortfarande orättvist lidande. Om ett förhållande erkännes vara en orättvisa, så blir orättvisan väl icke mindre derföre, att antalet personer, som drabbas deraf, efter hand minskas. Om man tänker sig, att ett lagrum funnes, som föranledde häktning eller bestraffning af oskyldiga personer, och det ifrågasattes att upphäfva det samma — icke vore man då berättigad att bemöta förslaget med att "det är icke så farligt, ty vissa *andra* förhållanden förorsaka att antalet af de personer, som drabbas af detta orimliga lagrum, år efter år minskas."

Man har företrädesvis fäst sig vid jernvägarne och deras verkan. Det finnes likväl trakter i vårt land, t. ex. de aflägsnare delarne af Wernland, Dalarne och norrländska provinser, hvilka påtagligen aldrig få jernvägar. Är det då Utskottets mening att dessa trakter skola vänta på befrielse från skjutsningsbesväret, till dess alla möjliga jernvägar inom vårt land hunnit utföras, eller att de som *möjligen* en gång kunna få jernvägar skola intilldess behålla sitt skjutsningsonus!

Elfva ledamöter i Stats-Utskottet från denna Kammare hafva reserverat sig, hvaraf jag finner att, då antalet ledamöter är 12 från hvardera Kammaren, således 1 ledamot eller suppleant från denna Kammare har biträdt utskottsmajoritetens mening i frågan. Långt ifrån att ogilla den sjelfständighet, hvarmed denne ledamot eller suppleant sålunda gjort sin öfvertygelse gällande, har jag velat påpeka förhållandet i förhoppning att han, om han här är närvarande, skall tydligare än utskottsbetänkandet förklara, huru Utskottet verkligen tänker sig att den framtida regleringen skall genom ytterligare uppskof underlättas. För mig är uppskofvet, likasom den hittills vunna utredningen, redan mer än tillräckligt. Hvad min motion i öfrigt beträffar, utgör den en omarbetning af den motion i samma ämne, jag väckte vid 1871 års riksdag, och som då blef af Andra Kammaren bifallen. Jag har sedan dess i ämnet rådfört mig med en man, som från en lång tjenstetid vid en länsstyrelse har i skjutsväsendet mycken erfarenhet, och nu, efter att hafva underkastat den förra motionen en grundlig kritik, godkänt den nya med undantag af det alternativ vid punkten C, hvarigenom grundsatsen om den resandes åliggande att i dess helhet bekosta skjutsningen blifvit för en öfvergångstid i någon mån rubbad. Då dock denna grundsats blifvit i det förevarande förslaget långt mera följdriktigt utförd än i det förra, så kunde jag hafva mera anledning nu, än i fjol, att hoppas på Kammarens bifall till motionen i dess helhet; men då jag dervid skulle sakna understöd från statsutskottsledamöterna inom Kammaren, så vill jag ansluta mig till reservanterne och yrkar antagandet af deras förslag. En anmärkning tillåter jag mig likväl att göra mot reservationens formulering. I slutet af klämman står nemligen "skjutsningsväsendets ordnande på sådant sätt, att *jordbruket icke vidare deraf betungas*." Att just detta företrädesvis och uteslutande

framhålles, är föga öfverensstämmande med den sunda grundsats om den resandes skyldighet, hvilken jag sökt visa vara den, på hvilken hufvudsakligen reformen skall byggas. Med denna för ögonen har jag ock icke velat i motionen gifva något stöd åt den misstanken att vi skulle påräkna något understöd från staten till nedsättning af den skjuts vi sjelfva behöfva, på samma gång vi befrias från tvånget att skjutsa andra. Jag skulle derföre heldre sett om Utskottet i stället för de nyss anförda orden om jordbrukets befrielse hade sagt: "att i regeln ingen annan än den *resande* må deraf betungas." Men för att icke splittra meningarne vågar jag ej yrka en dylik förändring, utan anhåller att Herr Talmannen behagade lemna proposition på afslag till Utskottets förslag och bifall till reservanternes.

Herr *Tjernlund* och Herr *Olof Larsson* i Nasta instämde.

Herr Appeltofft: Ehuru det synes vara föga hopp om att denna motion skall leda till något resultat, enär ingen af Första Kammarens ledamöter deltagit i reservationen och densamma således har ringa utsigt för sig inom nämnda Kammare, har jag dock ansett mig böra tillkännagifva min åsigt i denna för jordbruksnäringen viktiga fråga. Af alla onera, som vidlåda jordbruket, torde väl detta vara det mest orimliga. Man kan icke gerna tänka sig något mera obilligt, än att jordbrukaren, ofta under den brådaste tiden, skall nödgas spänna sina dragare från plogen, för att skjutsa resande, som ofta resa i högst obetydliga ärenden, om ens i något.

Hvad sjelfva frågan i öfrigt vidkommer, är derom så mycket ordadt vid föregående riksdagar, att det torde vara föga att tillägga. Visserligen har man under sednare tider gjort mycket för att lindra detta onus, men det gifves många orter, som ej kunna komma i åtnjutande hvarken af jernvägar eller vattenkommunikationer. För dessa orter kvarstår skjutningsskyldigheten, under det andra orter derifrån blifvit befriade. Detta förhållande är ej af beskaffenhet att förbättra saken, enär en börda kännes så mycket mera obillig, sedan andra derifrån blifvit befriade.

Jag inskränker mig till att yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till reservanternes.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Man skulle nästan vara frestad tro, att Stats-Utskottets bemödande alltid går derpå ut att vilja undanskjuta hvarje viktigare fråga. Det tyckes likväl, att vid denna riksdag många tillfällen yppat sig för Utskottet att söka bringa stora, för landets hufvudnäring viktiga frågor till afgörande. Till dessa frågor räknar jag den nu föreliggande om skjutsningsväsendets aflyftande från jordbruket.

Jag vill likväl icke upptaga Kammarens tid med att närmare ingå i ämnet, utan yrkar afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till det förslag, som af tio reservanter från Andra Kammaren blifvit framlagdt.

Herr Thorell: Då jag är den ende af Utskottets ledamöter från denna

denna Kammare, som biträdt det förslag, hvartill Utskottet kommit, torde det tillåtas mig att framlägga mina skäl därför. Jag ansåg, att om man antog det af afdelningen gjorda förslaget, att staten skulle öfvertaga skjuts-skyldigheten, staten ovillkorligen vid de ackord den komme att göra, i afseende på skjutsens åtagande, skulle blifva utsatt för prejerier, och att kostnaderna för statsverket derigenom komme att blifva mycket större än nu. Herr Ehrenborg har sagt att på den tid, då vissa hemman frivilligt åtogo sig skjutsskyldigheten, de fingo full ersättning därför. Men hvad utgjorde då denna ersättning? Icke för längre tillbaka än jag kan minnas det, utgjorde den 50 öre per mil, men huru stor är den nu? Nu utgör den 1 R:dr 20 öre per mil, statsbidragen oberäknade, och dessa utgå till icke obetydliga belopp. Så utgör t. ex. statsbidraget från Kopparbergs län 83 öre per mil för hvarje häst, från Gefleborgs 34 öre, från Wester-Norrlands 39 öre, från Westmanlands 32 öre, från Wermlands 61 öre, från Örebro 74 öre samt från Skaraborgs och från Elfsborgs län det visserligen obetydliga beloppet af 7 öre per mil. Jag tror verkligen att den största klagan kommer från de län, som fått de mesta statsbidragen. Om vi nu se på de Kongl. Maj:ts bref till Statskontoret, der detta anbefalles att utbetala dessa medel, skall man tydligt komma underfund med att det finnes entreprenadkontrakt, som endast tillkommit för att skaffa vissa personer dessa bidrag. Då sådant kan ega rum nu, huru tron I, mine Herrar! att staten då skall blifva prejad, ifall den skall uppgöra kontrakt om skjutsens utgörande af vissa personer. Jag är emellertid långt ifrån att bestrida orättvisan af skjutsningstungan; men jag kan icke gilla ett förslag, hvarigenom jag anser staten kunna blifva på detta oskäligt sätt uppskörtad, utan att därför någon fördel beredes de skjutsnings-skyldige, enär lindringen ju alltid skulle godtgöras genom bevilning, som kanske blefve lika tryckande som skjutsningstungan nu är. Och det är därför som jag röstat för den sluthemställan, som af ledamöterna i Första Kammaren blifvit gjord.

Herr O. B. Olsson: På den afdelning af Utskottet, der förevarande ärende först behandlades, voro alla ledamöterna ense om att detta onus var en orättvis tunga på jordbruket. Men man ansåg sig likväl icke nu böra tillstyrka någon lindring i bördan, enär, då man väntade att en lindring i grundskatterna skulle blifva beslutad af Riksdagen, man icke fann det vara lämpligt att framkomma med för många reformförslag på en gång. Men då man nu genom Första Kammarens beslut funnit att denna Kammare icke ville gå Andra Kammarens majoritet till mötes i afseende på grundskatternas aflyftande, har detta skäl ingen betydelse vidare. Den talare som sist hade ordet är af den åsigt, att det vore staten som blefve lidande, om man bifölle det af afdelningen till Utskottet framställda förslag. Jag tror att han fattat meningen med detta förslag oriktigt, och det är skada att han icke i rätt tid inom Utskottet gaf sin åsigt tillkänna, ty han hade då kunnat blifva upplyst om sitt misstag. Men då teg han stilla, hvilket jag icke kan annat än beklaga. I det alternativa förslag som fått N:o 1 uttalas tydligen såsom den lämpligaste, om ej enda utvägen, att i regel stadga, att den resande sjelf skall betala

skjutsens fulla värde; och det blir således icke staten som kommer att betungas af skjutsen, utan den, som verkligen begagnar sig deraf. Det tror jag således han fått som man säger om bakfoten. Och det förundrar mig derföre icke att han röstat som han gjort, ehuru det är ganska beklagligt, ty det är åtminstone ovanligt att någon af denna Kammares ledamöter förenar sig med Första Kammaren. Emellertid kan jag nu sluta; dock torde jag ännu en gång under diskussionen komma att för Kammaren framlägga min mening i frågan. För närvarande yrkar jag endast bifall till reservanternes förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag begärde egentligen ordet för att upptaga till vederläggning de skäl, på hvilka Utskottet stödt sitt förslag, men har blifvit förekommen af Herr Ehrenborg jemte flere andra talare. Men under diskussionen hafva vi fått en ganska intressant upplysning, nemligen om hvilka skälen varit som föranledt en enda af utskottsledamöterna i denna Kammare att instämma i Utskottets förslag. Jag respekterar visserligen alla som följa sin öfvertygelse; men för den öfvertygelse, som grundar sig på misstag, kan jag icke hysa mycken aktning, i synnerhet som det tydligt visar att nämnde talare icke läst igenom hvarken alternativet N:o 1 eller N:o 2. Ty i ingendera af dem, likasom ej heller i motionen, finnes någon antydning om att staten skulle öfvertaga skjuts-skyldigheten. Det är mig omöjligt att uttänka hvarifrån han fått denna förmodan. Emellertid hoppas jag att han, sedan han nu blifvit upplyst om sitt misstag, förenar sig med oss och bifaller den betänkandet åtföljande reservationen, på hvars godkännande jag härmed yrkar.

Herr Hjelm: Det är ett beklagligt förhållande, att då det är fråga om någon lindring för landets hufvudnäring, så möta alltid stora svårigheter för att komma till ett önskad resultat. Hvad den nu ifrågavarande tungan vidkommer, så har den med rätta länge varit öfverklagad och den blir för hvarje år allt svårare att bära, dels derigenom att en del orter nästan blifvit befriade derifrån i följd af jernvägars anläggning, hvilket orsakar stora ojämnheter, och dels genom en större samfärdsel, äfvensom derigenom att i samma förhållande som samfärdseln blir större, i samma förhållande blir skjutsningsbördan i de orter, der jernvägarne icke finnas, tyngre. En talare derborta på venstra sidan har såsom skäl för sitt biträdande af Utskottets förslag anført, att det skulle bli så kostsam för staten om den komme att öfvertaga skjutsen på beting. Jag vill med anledning deraf upplysa att, åtminstone i den ort jag tillhör, postverket vid sina skjutsackorder betingat sig betalningsvilkor vida under gällande skjutslega. Postverket betalar nemligen för sin skjuts endast mellan 90 öre och 1 R:dr 10 öre per mil, under det att den fastställda skjutslegan, såsom vi veta, på landet utgör 1 R:dr 20 öre per mil. Man har såsom skäl mot förslaget vidare anført, att skjutslegan blifvit höjd såväl i staden som på landet. Jag för min del anser åtminstone, enligt den erfarenhet jag har, att olägenheterna för jordbrukaren härigenom icke förminsas, utan snarare tvärtom. Af den tabell, som åtföljer betänkandet, synes att t. ex. i Westerbottens län, der antalet skjutshästar, år 1865 utgjorde 20,037, år 1870 endast utgingo 14,976 hästar. Orsaken

till denna betydliga förminskning i antalet är icke förbättrade kommunikationer, enär i detta län, såsom vi väl veta, icke finnes några jernvägar — och det torde knappast blifva några ännu på många tiotal af år, och ångbåtskommunikationerna vore desamma 1870 som 5 år derförut — utan är orskaken den, att de som resa — utom främlingarne — vanligtvis begagna egna hästar, under det skjutsen endast användes af de få mera långväga resande. Men det skall alltid finnas vid gästgifvaregården ett bestämdt antal hästar, hvarigenom tungan blir än större, enär kommunerna äro tvungna att hålla hästar, utan att kunna få förtjena något genom skjutsning.

Hvad nu skjutsningsfrågan i öfrigt vidkommer, så tror jag att detta besvär aldrig blifvit åsatt såsom en skatt, utan att det är ett frivilligt åtagande af jordbrukaren mot viss ersättning, men hvilket åtagande under tidernas lopp verkligen blifvit ett tryckande onus för jorden. Och, såsom jag redan tagit mig friheten nämna, blir i följd af den ständigt ökade samfärdseln detta onus allt svårare och svårare att bära inom de orter, der jernvägar icke äro anlagda. Då jag således anser det vara af den största vikt att så fort som möjligt komma till en rättelse härutinnan, måste jag yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till reservanternes förslag.

Herr Edström: En talare från Christianstads län och en annan från Stora Kopparbergs hafva förekommit mig, i det de redan påpekat den missuppfattning, hvartill representanten på elfsborgsbänken gjort sig skyldig. Skjutsningstungan är, enligt min erfarenhet, det mest förhatliga af alla onera som trycka jorden, hvilket man väl icke kan förundra sig öfver, då ibland hundra skjutsningsskyldige det finnes några och nittio, som under hela sin tid aldrig begagnat sig af skjuts, annat än vid de tillfällen, då de skjutsat. Då frågan emellertid redan långt förut är sorgfälligt utredd och mycket nu i densamma taladt, vill jag nu icke förlänga diskussionen, utan inskränker mig att instämma med Herr Ehrenborg,

Herr Uhr: Jag vill inskränka mig att instämma med Herr Ehrenborg. Jag begärde visserligen ordet, föränledd af det joller, som jag hörde af en ledamot här framför mig och emedan jag trodde mig böra söka föra honom tillbaka på den rätta vägen. Nu har han emellertid fått sådana upplysningar att jag tror icke han kommer fram med dylika åsigter vidare. Jag yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herr Östman:

Herr Lithner: Jag hade visserligen icke tänkt begära ordet, men det har gått med mig, som med många andra talare, att jag vid åhörandet af representantens på elfsborgsbänken yttrande blifvit uppkallad för att i någon mån söka rätta det, enligt min uppfattning, felaktiga i hans anförande. Detta har nu blifvit gjordt och jag har således i den saken ingenting vidare att säga. Men eftersom jag har ordet, tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på en annan omständighet, nemligen huruvida man icke, såsom också den förste talaren och motionären

i frågan påpekat, endast trasslar in frågan genom att antaga den af flertalet utaf Andra Kammarens utskottsledamöter afgifna och här förordade reservation. Så länge nemligen här blott talas om skjutsningsbördans aflytande från jordbruket, så får frågan en helt annan färg än om man prononcerar den satsen såsom den enda rätta, att den som begagnar sig af skjutsen också skall betala den. Det hade derföre varit bättre om reservanterne i sin reservation lagt in just denna tanke såsom den rätta utgångspunkten, hvarifrån frågan borde ses och behandlas af Kongl. Maj:t i den undersökning, hvarom man här vill anhålla. De sifferuppgifter Stats-Utskottet här angifvit äro, såsom i allmänhet är fallet med statistiska uppgifter, något ensidiga. Det är visserligen sannt att hästantalet nedgått i samma förhållande som kommunikationsmedlen blifvit bättre. Men Utskottet har derföre icke visat att entreprenadafgifterna icke stigit. Åtminstone vet jag trakter, der dessa afgifter, oaktadt ett betydligt nedgående i hästarnes antal, visat tendens att stiga. Mot detta, jemte mycket annat af Stats-Utskottets resonnement, vore åtskilligt att anföra, men då jag redan till stor del blifvit förekommen i detta afseende, vill jag icke uppehålla mig dervid. Men jag tillåter mig hemställa till reservanterne och till Kammarens ledamöter i öfrigt, huruvida det icke vore skäl att taga steget fullt ut och bestämdt uttala i hvilken riktning man vill hafva frågan löst, hvilket kunde ske derigenom att man, i stället för orden "att jordbruket icke vidare deraf betungas", insatte orden "att i regel ingen annan får vidkännas skjutsningskostnad än den som vill af skjuts sig begagna". De personer, som begagna sig af skjuts, kunna delas i tre kategorier, nemligen affärsmän, hvilkas resekostnad faller på deras affär i första och konsumenterna i andra rummet — så embets- och tjänstemän, hvilka resa i offentligt uppdrag, och för hvilka resekostnaden bestämmes af resereglementet, och slutligen de, som resa för sitt nöje. För ingendera kategorien finner jag skäl vara att betunga befolkningen. Jag slutar derföre med att begära proposition på bifall till reservanternes förslag med den ändring deri, hvarom jag nyss hemställt.

Herr S. Jonsson: Som flere talare upplyst representanten från Elfsborgs län om sitt misstag, så skall jag nu icke vidare tala derom, utan får endast yrka afslag å Utskottets och bifall till reservanternes förslag.

Herr Åke Andersson: Ehuru den ort jag tillhör icke är synnerligen betungad med skjutsväsendet, så finnes det dock andra orter som deraf tryckes ganska hårdt, hvilket vi genom föregående riksdagsförhandlingar och diskussioner i frågan blifvit upplysta om. Jag anser således att den ena orten, så att säga, bör hjälpa den andra för att så vidt möjligt är få utjemnade dessa bördor, hvilka, lika väl som flere andra, ensamt vidlåda jordbruket. En ledamot af Stats-Utskottet, den ende af dess ledamöter från denna Kammare som varit med om Utskottets afstyrkande till motionen, har yttrat det han ansåg att skjutskostnadens öfverförande på staten skulle blifva mycket för dyr. Jag tror för min del icke att så skulle blifva fallet, emedan sådant icke visat sig med post- och diligensbefordringen på statens bekostnad. Detta skäl för afstyrkande af motionen

är således från min sida sedt icke hållbart. Men erfarenheten har lärt oss att Första Kammaren icke vill någon förändring uti denna fråga, lika litet som i många andra, som röra den skattdragande befolkningen. Det är således icke att förundra sig öfver att ledamöterna inom Utskottet gemensamt motsatt sig motionärens förslag, och då de nu fått en ledamot med sig från denna Kammare, hafva de naturligtvis funnit sig ganska belättna. Att Första Kammaren gillar Utskottets afstyrkande är ju lätt att förutse, men ehuru således ingenting kan vinnas vid denna riksdag och kanske icke ännu på flera år, så anser jag likväl att denna Kammar måste uttala sitt *varde*, så ofta frågan förekommer, tills den vinner sin lösning på ett tidsenligt sätt. Jag yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herr Hörnfeldt: Jag begärde ordet för att få rätta Herr Thorells misstag; men som jag blifvit förekommen i det afseendet, inskränker jag mig att yrka afslag till Utskottets och bifall till reservanternes förslag.

Herr Ehrenborg: Min granne till venster har så till vida misräknat sig på mitt upprärande för andra gången, att jag alldeles icke tänker deltaga eller instämma i den tillrättavisning, hvarför den ärade utskottsledamoten och representanten från Elfsborgs län blifvit föremål, derföre att han ärligt uttalat sin, om också oriktiga och mot kammarmajoritetens olika mening. Jag skulle fast mer vilja protestera mot det yttrande jag hört från christianstadsbänken, deri talaren beklagar att en utskottsledamot af denna Kammar kunnat göra *ett* med Första Kammarens ledamöter. För min del tror jag tvärtom, att ju mer vi göra oss oberoende af de olika partigrupperingarne och ju mer hvar och en håller sig till den personliga uppfattning han vunnit, dess starkare blifva vi i de punkter, der vi verkligen äro ense. Anledningen hvarföre jag begärt ordet är att få erinra Herr Thorell om sitt misstag, nemligen att hvarken utskottsafdelningen eller motionären afsett att kasta bördan på staten, utan att denna i regeln skulle läggas på den resande; men detta är nu redan af flere andra talare frambället. Beträffande Herr Lithners yrkande, så har jag redan angifvit att jag föredroge hans förslag framför reservanternes, men att jag icke velat framställa något yrkande om bifall dertill, af fruktan att förorsaka splittring.

Herr Thorell: Jag ber att få upplysa, att utskottsafdelningen verkligen i klämman till sitt förslag tillkännagifvit att staten skulle öfvertaga skjutsningsskyldigheten; och jag undrar huru reservanterne i denna Kammar tänka sig frågan om skjutsningsbesvärets aflyftande från jordbruket löst på annat sätt. Hvad vidkommer Herr B. Olssons yttrande om det mindre lämpliga deri att en Andra Kammarens ledamot förenar sig med Första Kammaren, så, ehuruväl detsamma är af beskaffenhet att med tystnad böra förbigås, så vill jag upplysa Herr O. B. Olsson derom att jag aldrig varit eller tänker blifva någon voteringsmaskin.

Herr Grefve Sparre: Det som föranledt mig att nu begära ordet, är sättet, hvarpå denna diskussion blifvit förd. Man synes på vissa håll

funnit lämpligt att vid behandling af fråga om skjutväsendet äfven genom sina yttrandens art och ton påminna om hållstugan. Jag tror det icke vara rätt passande att, för det en representant vågar vidhålla sin egen mening, tillvita honom pjollrighet, och gent emot Herr Thorell har detta så mycket mindre varit på sin plats, som han ganska väl vetat hvad han sagt.

Kan man verkligen på allvar vilja påstå, att staten icke bör bry sig om att sörja för, det medel må finnas för resandes fortskaffande? Är det meningen att vi skola återgå till tillståndet härutinnan för två eller tre hundra år sedan, då skjutsregleringen först började införas? Vilja Herrarne, att Sverige skall blifva det enda land i världen, der det icke är möjligt för folk att komma fram annat än på de ställen, der jernvägar eller segelleder finnas? Skulle det vara riktigt att öka den obillighet, som vederfares de provinser, hvilka icke fått jernvägar, genom att ställa så till, att resande der icke kunna komma fram? Om staten måste ombesörja, att utvägar finnas för resandes fortkomst, såvida icke all rörelse skall upphöra, så måste ju staten för sådant ändamål underkasta sig omkostnader. Man har yttrat, att de resande sjelfve borde till fullo betala skjutsens värde. Det är sannt, att man bör söka komma detta mål så nära som möjligt. Men huru skulle resande, derest skjutsskyldigheten upphäfdes, komma fram på de orter, der icke någon vill åtaga sig skjutsentreprenad? Och Herrarne torde veta, att orter finnas, der det icke varit möjligt att åstadkomma entreprenad. Vi skola väl icke i 19:de århundradet göra oss till ett antediluvianskt samhälle i fråga om kommunikationer?

Hvad beträffar jordbrukets betungande af skjutsskyldigheten, så böra vi icke förbise, att staten redan betalar öfver 100,000 R:dr årligen till lättande af detta besvär, och den i Utskottets betänkande intagna tabell visar, huru skjutssningstugan på sednare åren högst betydligt förminskats. I alla de på tabellen uppräknade län, utom Jemtlands, har sådan minskning skett. Ser man på Westerbottens län, finner man, att antalet årligen utgångna skjutshästar under åren 1855—1870 minskats från 29,738 till 14,946. I stora Kopparbergs län har antalet nedgått från 53,619 till 29,124 o. s. v. Detta hindrar emellertid icke att skjutsskyldigheten på sina ställen är ett mycket tungt onus, och jag skulle med glädje se att lindring deri blefve beredd på något sätt, som icke åstadkomme ett orimligt försvårande af våra kommunikationer. För öfrigt har jag uppträdt hufvudsakligen för att reservera mig mot den ansats till ett nog skarpt tyranni, som under diskussionen yppats, i det man öfverfallit en representant med förebråelser, för det han vågat lysa en egen mening.

Då sjelfva frågan redan fallit genom Medkammarens bifall till Utskottets hemställan, synes mig öfverflödigt att här vidare uttänja diskussionen.

Herr Jan Andersson: Denna fråga har sedan 50 år tillbaka stått på dagordningen nästan hvarje riksdag, och ehuru skjutssningstugan blifvit på sednare tider väsendtligen lättad, synes af alla vara erkänt, att dessa lättnader icke kunna tillfredsställa de alltjemt återkommande samt på rättvisa och billighet grundade fordringarne på fullständigt upphörande af skjutssningsskyldigheten. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att man har något skäl att motsätta sig reservanternes förslag.

Deri förekommer icke ett ord om att staten skulle belastas med skjutsnings-skyldighet, utan meningen vore att resande sjelfve skulle betala skjutsens fulla värde.

Jag yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herr Lithner: Då mitt förra yttrande blifvit missförstådt af Herr Grefve Sparre, har jag begärt ordet för att något förtydliga min mening. Grefve Sparre har förklarat, att, derest det antoges såsom regel, att icke någon annan än den resande sjelf dirikt eller indirekt skulle bekosta skjutsen, vi skulle komma tillbaka till ett antediluvianskt tillstånd, så att det i Sverige skulle blifva omöjligt för resande att fortskaffa sig. Jag tror, att den ädle Grefven härutinnan tagit till starkare uttryck, än som kunna motsvara hans verkliga mening.

Vi veta, att i Danmark skjutsväsendet är så ordnad, att af länsstyrelserna antagna entreprenörer besörja resandes fortskaffande efter bestämd, allmänlig kungjord taxa. Det liknar åkareväsendet här i Stockholm, och något dylikt åsyftar motionen i ämnet. Jag vet icke, hvarför det skulle vara så orimligt eller omöjligt att ordna hela vårt skjutsväsende efter grunder, som visat sig vara tillämpliga i annat land. För öfrigt hafva vi redan i Sverige tillstymmelse till sådant skjutsväsende, i det att vid våra jernvägsstationer i allmänhet finnas personer, som åtagit sig att från dessa ställen fortskaffa resande emot pris fastställda af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Slutligen får jag anmärka, att Grefve Sparre synes icke hafva uppmärksammat min förut framställda invändning mot de slutsatser, man velat draga från den i Utskottets betänkande intagna statistiska tabell, att nemligen, fastän antalet årligen utgångna skjutshästar, länsvis beräknadt, sjunkit, detta icke skett likformigt vid alla skjutsstationer, utan att många sådana finnas, der skjutsningsbesväret är lika tungt eller tyngre än någonsin förut.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har ånyo nödgats begära ordet i denna fråga, då man fortfarande håller på att tillägga reservanternes förslag en sådan mening, som icke finnes i detsamma. Sålunda hafva både Herr Thorell och Grefve Sparre tyckt sig finna att med reservationen skulle afses, att staten ovillkorligen skall öfvertaga kostnaden för den skjutsningsskyldighet som nu åligger jordbruket. Det förvånar mig i sanning att man till den grad kunnat misstyda den så kallade klämman i reservanternes förslag. Innan jag dock vidare yttrar mig om denna kläm, hvilken blifvit på så många olika sätt uttydd, beder jag att få uppläsa hvad motionären under litt. C föreslagit, nemligen: "att den i A omförmälda skjutsningsskyldighet öfvertages af viss utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dertill godkänd och för viss tid antagen person mot lega af den resande till belopp, som, utan att vara på förhand begränsadt, efter hållen entreprenadauktion per häst och per mil fastställdes af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, särskildt för hvarje skjutsstation." I sammanhang härmed yttra äfven reservanterne, bland annat, följande: "Den lämpligaste om än ej den enda utvägen för undanrödjande af skjutsnings-

skyldighetens menliga inverkan på jordbruket vore, att såsom regel stadgades, det den resande borde betala skjutsens fulla värde, och att således skjutslegan finge bestämmas till det belopp, hvartill den vid entreprenadauktion uppginge. De förslag, som i detta hänseende finnas innefattade uti motionärens ofvanberörda framställning, synas Utskottet vara väl förtjenta af uppmärksamhet." Det är på grund af denna motivering som reservanterne slutligen föreslå, att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes, efter föregående utredning, om möjligt till nästa riksdag afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande. Det förefaller mig verkligen obegripligt att Grefve Sparre kan påstå, att en dylik anhållan skulle innebära ungefär detsamma som att man nu i nittonde århundradets sednare hälft skulle söka här i landet åstadkomma något antediluvianskt fortskaffningssätt, hvarmed jag förmodar att han menade det vi hädanefter skulle blifva alldeles utan all möjlighet att medelst skjuts kunna fortskaffa oss här i Sverige. Då den ädle Grefven kunnat göra sig skyldig till en sådan missuppfattning af reservanternes mening, förmodar jag, att han ej besvärat sig med att genomläsa detta betänkande, och det är derföre jag tagit mig friheten att utur detsamma uppläsa nyss citerade utdrag.

Man har äfven under diskussionens lopp fäst sig vid den tabell, som finnes i utlåtandet och hvilken utvisar antalet af till gästgifveriskjuts under vissa år utgångna hästar inom de särskilda länen. För att emellertid denna tabell skulle hafva varit fullständigt upplysande och för att man af densamma skulle kunna draga några bestämda slutsater, fordrades det att densamma, icke blott, såsom nu, skulle utvisa det för de särskilda åren utgångna hästantalet vid gästgifveri-, håll- och reservskjutsen inom hvarje län, utan äfven vid hvarje särskildt gästgifveri, ty i sådant fall skulle man lätteligen hafva funnit, att antalet af dessa hästar i högst betydlig mån skulle hafva minskats inom de orter, som genomlöpas af jernvägar, men deremot mångdubblats inom de trakter af landet, hvarest dylika kommunikationsanstalter saknas. Af en sådan jemförelse skulle tydligen hafva framgått, hurusom denna redan förut särdeles betungande börda blifvit ännu mera tryckande och ojemn för de norra delarne af landet sedan det mellersta och södra Sverige blifvit genomskuret af talrika jernvägar.

Hvad slutligen beträffar det af Herr Lithner framställda förslaget, att utesluta jordbrukarne från denna skyldighet och i stället dermed betunga städernas innevånare, eller att i regeln ingen annan än den som sig af skjuts begagnar skulle åläggas betala dess fulla värde; så får jag meddela, att äfven inom Utskottet något dylikt varit ifrågasatt, men det upplystes dervid, att skjutsskyldigheten hvilat på städerna, emedan äfven de innehafva sådan jord, som har sig detta onus ålagdt, hvarföre det ock inom Utskottet icke ansågs olämpligt att bibehålla detta stadgande för städerna, så länge detsamma åligger jordbruket.

Jag fortfar att yrka bifall till reservanternes förslag.

Herr Kallstenius: Så godt först som sist och för att derigenom så mycket lättare kunna tillmötesgå den allmänna önskan: "att man numera må vara så kort som möjligt", får jag genast tillkännagifva, att jag

i sjelfva hufvudsaken står på reservanternes sida. Skälen härtill behöfver jag knappt angifva. De äro med sådan styrka framhållna, så väl af utskottsmajoriteten i sjelfva betänkandet, som af minoriteten genom dess mot utlåtandet afgifna reservation, och dessa båda auktoriteter hafva så tydligt och klart ådagalagt, att den skjutningsskyldighet, som för närvarande hvilar på jorden, är både "obillig och orättvis", så att det verkligen förefaller mig obegripligt, huru Utskottet kunnat komma till det resultat, som nu varit händelsen. Utgående ifrån samma premisser, skilja de sig i tillämpningen så tillvida, att Utskottet synes vilja, att man skall, utan att vidtaga några åtgärder till afhjelpande af det missförhållande, som i detta afseende eger rum, låta denna orättvisa och obillighet i lugn och ro af sig sjelf så småningom sotdö; då deremot reservanterne uttrycka den önskan, att staten, så fort sig göra låter, skall laga så, att samma orättvisa och obillighet må blifva undanröjd. Frågan är nu emellertid i det skick, att vid denna riksdag ej något vidare står att vinna, enär Första Kammaren redan lemnat sitt bifall till Utskottets förslag och, enligt allt antagande, denna Kammare icke torde komma att göra på samma sätt; men just derföre, så är det af vigt att denna Kammares beslut blifver, för att kunna tillvinna sig något afseende, af sådan beskaffenhet, så att det kan riktigt försvaras. Enligt mitt förmenande är sjelfva klämman i reservationen ej fullt befogad. Det är i syfte att göra denna sådan att densamma äfven må kunna antagas af dem som möjligen eljest icke skulle hafva slutit sig till reservanternes förslag, som jag anhåller att för ett ögonblick få utbedja mig Herrarnes uppmärksamhet.

Slutorden af reservanternes förslag lyda så: "att skutsningsväsendet måtte ordnas på sådant sätt att jordbruket icke vidare deraf betungas." Jag förmodar att dessa ord tillkommit på samma sätt, som det ofta händt då man, såsom vanligt är, inom Stats-Utskottet haft synnerligen brådtom och ej tillräcklig tid att så noga afväga de ord eller den tanke man önskat uttrycka. Enligt mitt förmenande innebära nemligen dessa slutorden en orimlighet. Det kan nemligen icke antagas hafva varit reservanternes mening, att den regel borde utan afvikelse följas: "att den resande ensamt skall bekosta hela forslingen," enär, derest ett sådant förslag antoges, det ofelbart skulle på sina håll inträffa, att, der antingen jernvägar ej ännu äro anlagda eller långa distanser i förening med gles befolkning försvårade samfärdseln, skjutslegan skulle blifva så dyr, att det vore fara värdt, att vi, såsom Grefve Sparre yttrade: "på sådant sätt komme tillbaka till urtidens enkla förhållanden i afseende å fortskaffningsmedel," och för sådant torde man dock böra akta sig. Men då således, åtminstone ännu en tid, för skjutningens uppehållande något tillskott utöfver rimlig skjutslega lärar inom åtskilliga orter blifva erforderligt, så är det väl någon, som skall tillskjuta detta, och denna någon kan väl ej vara någon annan än staten; ty lika litet som reservanterne, och många med dem, kunna åtnöjas med, att jorden eusamt skall bekosta detta tillskott, lika litet kan jag tro det vara reservanternes mening, att den nuvarande orättvisan mot jorden, hvaröfver så bittert klagas, skall från densamma helt och hållet kastas på en eller några andra samhällsklasser, utan visserligen får jorden jemte dessa taga sin andel deruti, och i ändamål att undanröjda den tvetydighet

som nu förefinnes i reservanternes så kallade kläm, och för att så mycket som möjligt förena de olika meningarne för densamma, beder jag att deruti få föreslå en liten ändring. Detta mitt förslag är för öfrigt till sin ordalydelse nästan lika med reservanternes och skiljer sig från detta sednare hufvudsakligen i sjelfva slutsorden. Jag hoppas ock att genom mitt förslag, som jag strax skall hafva äran uppläsa, kunna förena såväl Herr Lithners och Grefve Sparres åsikter i denna fråga, som ock häfva de betänkligheter, som möjligen hos åtskilliga Andra Kammarens ledamöter finnas mot antagandet af reservationen i dess nuvarande skick. Mitt förslag, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition, lyder sålunda: "att Riksdagen måtte uti underdånig skrifvelse, jemte anmälan af hvad i ämnet förekommit och med tillkännagifvande af sin åsigt att gästgifveri-, håll- och reservskjutsningsskyldigheten bör för så väl stad som land upphöra, anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes efter föregående utredning, om möjligt till nästa Riksdag, afgifva nådigt förslag till skjutsningsväsendets fullständiga ordnande på sådant sätt, att de tillskott, som, utöfver skälig skjutslega, för detsammes uppehållande kunna finnas vara erforderliga, må bestridas af statsmedel."

Herr Engman: Oaktadt jag af de ifriga ropen på proposition finner att Kammaren så snart som möjligt önskar att komma till slut med denna fråga, beder jag dock, eftersom jag nu en gång fått ordet, att med anledning af det af den siste talaren framställda förslag få säga, att jag för ingen del tror att detsamma skall komma att vinna några sympatier af Herr Thorell och de med honom i denna fråga liktänkande, samt att jag följaktligen hoppas att detta förslag ej skall omkring sig kunna samla ett tillräckligt antal röster för att blifva Kammarens beslut. Hvad för öfrigt sjelfva frågan beträffar, så instämmer jag med flere föregående talare deruti, att skjutsningsskyldigheten, sådan den för närvarande är ordnad, utgör ett lika förhatligt som betungande och orättvist onus för jordbruksnäringen. Man vet för närvarande ej rätt huru långt denna skyldighet sträcker sig, och om man ens under några omständigheter kan vägra fullgörandet af denna tunga.

Det har händt och händer än i dag, synnerligast sedan skyldigheten för resande att hafva pass borttogs, att den skjutsskyldige nödgas åtaga sig att med gästgifveriskjuts befordra snart sagdt hvilken trashank som helst ända till tre mil och derutöfver, utan att den ringaste säkerhet finnes för att gästgifvaren eller den skjutsande får så mycket som ett öre i ersättning för sitt besvär och tidspillan. Det är ej heller så mycket att undra på, att representanter från de orter inom hvilka jernvägar finnas ej vilja veta af någon förändring i det nuvarande oeffterrättighetstillståndet i detta afseende, då deras skjutsskyldighet nästan upphört. Såsom af Utskottets utlåtande synes tynger denna börda i synnerhet Wester-Norrlands län, inom hvilket under år 1870 antalet af till gästgifveri-, håll- och reservskjuts utgångna hästar utgjorde 45,455 stycken eller det högsta i hela riket, under det att för samma år t. ex. inom det mycket mer än dubbelt så folkrika Elfsborgs län antalet till skjuts utgångna hästar endast uppgick till 10,029, eller mindre än en fjerdedel af den förstnämnda siffran. Härtill kan äfven läggas att motståndet från Elfsborgs och en

del andra län mot en reform i detta afseeende i någon mån torde kunna sökas i den omständigheten, att åtskilliga af dessa läns representanter äro säteriegare och sålunda befriade från denna skjutsskyldighet. Särskildt har jag mig bekant, att Herr Thorell är egare af omkring tio mantal, som möjligen utgöras af säterier och frälsehemman. Skulle nu Herr Thorell, i likhet med hvad förhållandet är i Norrland, på ett och annat ställe nödgas för dessa egendomar årligen utbetala 120 R:dr per mantal för skjutsningsväsendets upprätthållande, per år, så tager jag för gifvet att han inom kort skulle bringas till andra åsigter i denna fråga.

Jag skall ej längre upptaga Kammarens tid utan yrkar afslag å Utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Thorell: Med anledning af den siste talarens insinuationer derom, att jag under andra förhållanden, än de, hvaruti jag för närvarande befinner mig, inom kort skulle bringas till andra åsigter och en annan uppfattning af den fråga, som nu till afgörande föreligger, beder jag härmed få förklara, det jag trotsar så väl denne talare, som hvar och en annan, att med skäl kunna påstå, det jag ej i hvarje förekommande fall öppet och ärligt och utan alla biasigter eller konsiderationer uttalat min öfvertygelse och dervid äfven förblifvit.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af derunder gjorda yrkanden dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag å berörda hemställan samt antagande af Herr Grefve Posses m. fl. vid utlåntandet fogade reservation, dels vidare på Herr Lithners förslag och dels slutligen på det förslag, som afgifvits af Herr Kallstenius, förklarade Herr Talmannen, som å dessa olika yrkanden nu framställde propositioner, sig finna ja öfvervägande för deras mening, som önskade antaga den ifrågasvarande reservationen; och hade alltså Kammaren, enligt detta Herr Talmannens förklarande, bifallit det förslag, som i berörda reservation blifvit framställt.

§ 7.

Upplästes och godkändes:

Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse, N:o 69, angående utbetalning af det för Nässjö – Oscarshamns jernvägsanläggning beviljade statsbidrag; samt

Riksdagens Kanslis förslag till §§ i Riksdagsbeslutet:

N:o 7, om upphäfvande af den för beväringsskyldig medgifna legnings- och friköpningsrätt;

N:o 8, i fråga om utfärdande af statsobligationer, förskrifna med 4 procent ränta;

N:o 9, angående rättighet för församlingarne att bestämma klockares aflöning;

N:o 10, angående beviljade anslag till fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna; och

N:o 11, angående försättande på vakans tillsvidare af en del utaf båtsmanshållet i Blekinge län och Södra Möre härad af Calmar län.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

Stats-Utskottets memorial:

N:o 90, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 83, i fråga om bergverkstiondens upphörande;

N:o 91, angående den under innevarande riksdag verkställda stats-reglering samt anskaffande af de för bestridande af Riksgälds-kontorets utgifter erforderliga medel; och

N:o 92, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret; samt

Protokollsutdrag från Första Kammaren, N:o 218.

Kammarens ledamöter, åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m., men sammankommo åter

Kl. 7 e. m.

§ 9.

Upplästes och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser, afgifna:

af Banko-Utskottet:

N:o 70, med reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning; och

N:o 71, till bankofullmäktige med öfverlemnande af bankoreglementet; samt

af Lag-Utskottet:

N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upphäfvande af 2 Kap. 5 och 6 §§ Giftermåls-balken samt förändrad lydelse af 13 Kap. 1 § Rättegångs-balken och 18 Kap. 5 § Straff-lagen;

N:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förklaring af 17 Kap. 3 § Handels-balken; och

N:o 74, angående omarbetning af gällande grufvestadga.

§ 10.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till §§ i Riksdagsbeslutet:

N:o 12, angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting;

N:o 13, angående ändring i 2 Kap. 13 § Kyrkolagen och 2 Kap. 3 § Rättegångsbalken;

N:o 14, angående nedsättning i antalet af nämndemän vid husesyner i allmänhet;

N:o 15, angående sättet för stämnings delgifvande åt byalag, skifteslag eller annan samfällighet; och

N:o 16, angående kreditivsummorna,

§ 11.

Bordlades nu inkomna och anmälda ärenden:

Stats-Utskottets memorial N:o 93, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utlåtandet N:o 87, med förslag till de sista afdelningarne af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret; och

Protokollsutdrag från Första Kammaren, N:o 219.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 8 e. m.

In fidem
H. Husberg.